

Єльнікова Галина

ІНСТРУМЕНТАРІЙ ВИЗНАЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ВВЕДЕННЯМ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ

Анотація. Розглянуто проблеми розроблення педагогічної готовності щодо входження у світовий освітній простір. Запропоновано набір індикаторів щодо вимірювання ефективності управління, які мають використовуватися в рамках системи моніторингу готовності до введення профільного навчання.

Ключові слова: ефективність управління, профільне навчання, індикатори, система моніторингу.

Входження України до європейського освітнього простору, рух до якості навчання світового рівня, що диктується процесами глобалізації та інтеграції, – основний вектор модернізації національної системи освіти. Розвиток освіти в кінці XX ст. – на поч. XXI ст., диверсифікація ринку освітніх послуг, наростаючий вплив на виховання та освітні процеси особистісно орієнтованих, варіативних підходів актуалізували в педагогічній теорії і практиці ідею профільного навчання, яка стала одним із напрямів удосконалення системи загальної середньої освіти. Саме профілізація старшої школи дає шанс створити найсприятливіші умови для диференційованого навчання старшокласників, забезпечити їм осмислений вибір професії, допомогти школі перебороти автономність, об'єднавши ресурси та зусилля з іншими навчальними закладами – професійно-технічними, вищими, міжшкільними навчально-виробничими комбінатами тощо, а в перспективі – і з потенційними роботодавцями. Виконання цього завдання забезпечується, насамперед, оновленням змісту і методів функціонування освітньої системи з метою підвищення рівня готовності до введення профільного навчання.

Результати аналізу наукових джерел свідчать про те, що в сучасній педагогічній теорії достатньо розробленими є проблеми педагогічної готовності (Л. Кондрашова, Н. Кузьміна, А. Ліненко, Н. Ничкало, В. Моляко, С. Стрижак, В. Усков та ін.). Наукове обґрунтування загальних аспектів формування готовності вчителя до професійної діяльності провели М. Дьяченко, Л. Кандилович, Г. Костюк, Н. Кузьміна, О. Мороз, В. Сластьонін, А. Щербаков та ін. Проблеми готовності майбутніх педагогів різних спеціальностей до професійної діяльності вивчали І. Гавриш, Л. Григоренко, О. Гура, Л. Кадченко, Л. Кондрашова, А. Ліненко, С. Максименко, Р. Нізамов, О. Пелех, Г. Троцько, Ю. Шаповал, В. Щедриков та ін. Готовність освітньої системи до введення профільного навчання – складний об'єктно-суб'єктний стан освітньої системи, що характеризується наявністю в ній необхідних і достатніх умов (ресурсів, можливостей) внутрішнього і зовнішнього характеру, які дозволяють у розумні терміни забезпечити на гідному якісному рівні і при раціональному витрачанні

ресурсів, часу та зусиль учасників освітнього процесу успішне введення профільного навчання на старшому ступені загальної освіти.

У складі готовності ми виділяємо два основних компонента: готовність суб'єктів перетворення та готовність ресурсів й умов для нього. Готовність суб'єктів перетворення до вирішення завдань введення профільного навчання декомпозуємо на ціннісну та мотиваційну. До ресурсів і умов, що використовуються для введення профільного навчання відносимо такі: структурно-інституційні (ресурсний центр суспільно-державний орган сприяння введенню профільного навчання, інформаційний ресурс тощо), концептуальні та науково-методичні ресурси (модель переходу на профільне навчання, забезпеченість планами, програмами, підручниками, консультативними матеріалами, ін.), кадрові, матеріально-технічні, фінансові ресурси, а також інформаційного, рекламного й PR-супроводу введення та здійснення профільного навчання.

Аналіз практики свідчить, що введення профільного навчання має проходити при активному застосуванні індикативного планування та моніторингу готовності системи до його введення.

Предмет індикативного планування – система, явище, процес, по відношенню до функціонування, стабілізації та розвитку якого здійснюються дії планування (моніторингу, оцінки). У даному випадку таким предметом є введення профільного навчання в системі загальної освіти, а в більш широкому розумінні – масштабне нововведення і його соціальний супровід. Моніторинг – спостереження за яким-небудь процесом у динаміці з метою виявлення його відповідності бажаному результату; система організації, збору, зберігання, обробки та розповсюдження інформації про функціонування освітньої системи, що забезпечує безперервне стеження за її станом і прогнозування її розвитку [4]. У процесі моніторингу здійснюється поточне коригування.

Для проведення моніторингових процедур щодо ефективності управління введенням профільного навчання доцільно використовувати такий набір індикаторів:

1. Індикатори наявності. Про готовність до введення профільного навчання в ряді випадків можна судити при наявності або відсутності певних ресурсів, результатів.

2. Індикатори кількості. У випадках, коли інформації про наявність певних фактів недостатньо для висновків про готовність освітньої системи до введення профільного навчання, корисно використовувати конкретизуючі ситуацію кількісні показники.

3. Індикатори якості. Необхідність оцінки якості передумов готовності до введення профільного навчання. Показники якості зазвичай пов'язані з рівнем реалізації певних значущих вимог та зі ступенем відповідності реальної ситуації цим вимогам. Використання таких індикаторів передбачає наявність сформульованих нормативних вимог до різних аспектів готовності системи до введення профільного навчання. Показники якості за певних умов можуть бути виражені і в кількісній формі.

4. Індикатори ефективності/економічності. З урахуванням чималих ресурсних витрат на введення профільного навчання важливо оцінювати також раціональність, ефективність, економічність витрат використовуваних ресурсів. Тут мова може йти про індикатори, що відображають співвідношення отриманого ефекту до витрат або співвідношення реальних та нормативно встановлених раціональних витрат.

5. Індикатори часу. Введення профільного навчання і підготовка до нього – процеси, які вимагають певного часу. Тому необхідно пов'язувати досягнення головних і проміжних цілей з часовими періодами.

Виявлено сукупність вимог до індикаторів, які мають використовуватися в рамках системи моніторингу готовності до введення профільного навчання: здатність відображати значущі, ключові характеристики оцінюваних параметрів; можливість виявлення цільових значень індикатора; відповідність особливостям рівнів системи освіти; економічність і мінімізація кожного індикатора з урахуванням потреб різних рівнів управління системою освіти; зручність застосування й можливість використання індикаторів як у зовнішній оцінці готовності до введення профільного навчання, так і для самооцінки, внутрішнього моніторингу та експертизи якості навчального процесу.

Література

1. Аверкин В. Н. Теоретические основы и практика инновационного административного управления территориальными образовательными системами: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук / В. Н. Аверкин ; Новгородский гос. ун-т им. Ярослава Мудрого. – Великий Новгород, 1999. – 42 с.
2. Кадровые ресурсы профильного обучения / авт. колл.: В.И. Блинов, С.С. Кравцов, И.С. Сергеев. под ред. А.А. Пинского: монография. – М., 2005. – 104 с.
3. Ключевые проблемы региональных образовательных систем: Опыт анализа / под ред. А.М. Моисеева. – М.: РОССПЭН, 2002. – 284 с.
4. Майоров А.Н. Мониторинг в образовании / А.Н. Майоров. – СПб.: Образование-Культура, 1998. – 344 с.
5. Методология и методика сопровождения региональных проектов развития образования / под ред. Е.И. Казаковой, А.М. Моисеева. – М.: Росспэн, 2003.
6. Самодрин А.П. Педагогічна організація регіону: теорія і практика : монографія / А. П. Самодрин. – Кременчук : ПП Щербатих, 2006. – 232 с
7. Шиян Н. І. Профільне навчання у школах сільської місцевості: теорія і практика : монографія / Н. І. Шиян. – Полтава : АСМІ, 2004. – 443 с.